

AUTEURS

Eliane Smits van Waesberghe

Meintje van Dijk

met medewerking van Hilde Bakker

Kennisplatform
Integratie &
Samenleving

Juli 2017

HUISELIJK GEWELD EN VEILIGHEID IN ASIELOPVANGCENTRA

BIJLAGE OVERZICHT INITIATIEVEN EN INTERVENTIES

Bijlage Overzicht initiatieven en interventies

1.

Dit is een overzicht van huidige initiatieven en concrete aanpakken (interventies) op het gebied van huiselijk geweld binnen azc's. Er worden twee soorten interventies beschreven:

1. Interventies gericht op bewoners van een azc of andere vorm van opvang.
2. Interventies die bedoeld zijn om professionals in de hulpverlening, gericht op bewoners van een azc of andere opvang, toe te rusten.

Dit overzicht is onderdeel van de publicatie 'Huiselijk geweld en veiligheid in opvangcentra'. We verwijzen naar dit rapport voor meer informatie over de borging van veiligheid binnen gezinnen in opvangcentra en de samenwerking tussen medewerkers van opvangcentra en bestaande hulpverlening op dit gebied.

In dit document beschrijven we enerzijds interventies en behandelingen gericht op mensen met een migratieachtergrond, verblijvend in azc's of in een andere vorm van opvang (bijvoorbeeld crisisopvang en vrouwenopvang). Anderzijds geven we informatie over interventies die gericht zijn op de hulpverlening: hoe kan de hulpverlening beter toegerust worden voor het werk met deze doelgroep? Hoewel niet alle interventies specifiek zijn ontworpen voor mensen die in opvangcentra verblijven, bieden deze wel aanknopingspunten voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in deze centra.

Alvorens de specifieke interventies te beschrijven, gaan we in op een aantal algemene aanbevelingen (februari 2016) die door Kennisplatform Integratie & Samenleving zijn geformuleerd om de veiligheid in azc's te vergroten. De aanbevelingen zijn o.a. afkomstig uit onderzoek van Pharos en TransAct (voorloper Movisie) uit 2002.

3. Bouw aan vertrouwen

Terughoudendheid of isolement versterken onveilige situaties. Medewerkers kunnen een rol spelen om het isolement te doorbreken, daarbij is training van medewerkers een vereiste. Daarnaast is het wenselijk vertrouwenspersonen aan te stellen.

4. Ga zorgvuldig om met meldingen en vermoedens

Vrouwen gaven aan dat onzorgvuldige omgang met klachten over onveiligheid de meldingsbereidheid doet verdwijnen. Protocollen, goede samenwerking met de lokale politie en heldere richtlijnen over de sancties tegen daders zijn daarom nodig.

5. Geef vrouwen controle over de eigen ruimte

In centra waar vrouwen een eigen afsluitbare leefruimte hebben, zoals sanitaire voorzieningen en een keuken, is het gevoel van veiligheid beduidend groter dan in azc's waar vrouwen bijvoorbeeld de gang op moeten voor het toilet.

6. Stimuleer onderling contact

Vrouwen voelen zich meer beschermd als zij anderen kennen. Organiseer daarom groepsactiviteiten.

7. Laat alleenstaande vrouwen en meisjes kiezen waar ze worden opgevangen

Alleenstaande vrouwen en meisjes vormen de meest kwetsbare groep. Daarom wordt aanbevolen om ze zelf te laten kiezen of ze in een azc worden opgevangen of in reguliere opvangcentra als een Blijf van m'n Lijf Huis.

8. Versterk samenwerking van organisaties en medewerkers in opvanglocatie

Het bespreken van signalen van onveilige situaties tussen medewerkers kan hun machteloze gevoelens verminderen en hen motiveren om er iets mee te doen.

9. Zet in op training en voorlichting

Weerbaarheidstrainingen ondersteunen de zelfredzaamheid van nieuwkomers. Ook zijn asielzoekers, zowel vrouwen als mannen, gebaat bij actuele voorlichting over geweld en wat ze hier tegen kunnen doen. Gezien de

verschillen in taal en cultuur en het onderlinge wantrouwen tussen de bewoners van een azc, wordt geadviseerd om dergelijke trainingen individueel of in kleine groepen te laten plaatsvinden. Daarnaast moeten de medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de veiligheid voorlichting krijgen over hun verantwoordelijkheden.

De volgende interventies kunnen worden ingezet voor mensen die in azc's verblijven en een verhoogd risico lopen op of te maken hebben met huiselijk geweld en/of kindermishandeling:

- Als ik haar was...(Movisie)¹: Maakt huiselijk geweld bespreekbaar onder mensen met een migratieachtergrond uit o.a. Afghanistan, Irak, Iran en Syrië. De bewustwording over wat huiselijk geweld is en wat je kunt doen als je er mee te maken krijgt, kan hierdoor worden vergroot. In 2015 is deze interventie erkend als goed onderbouwd.
- Be A Man! Liefde, relaties en seks: wat is OK? (Movisie, 2014)²: Deze voorlichtingsmethode is bedoeld om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen bij 12 tot en met 16-jarige, laagopgeleide jongens met een Marokkaanse of Turkse achtergrond. Door wat oudere en hoger opgeleide, bevoegen jonge mannen met dezelfde culturele achtergrond in te zetten als peer educators krijgen de jongeren een positief rolmodel. Deze methode sluit aan bij de evidence-based richtlijnen voor peer educatie.
- Brochure 'Bescherming tegen geweld. Wat je zelf kunt doen' (Movisie, 2009)³: Beschikbaar in 10 talen: Arabisch, Chinees, Engels, Farsi, Frans, Pools, Nederlands, Somalisch, Spaans en Turks. Gericht op vrouwen die met huiselijk geweld worden geconfronteerd, in het bijzonder vrouwen met een migratie achtergrond die geen papieren hebben en/of in een azc verblijven.
- Brochure 'Geweld in huis raakt kinderen' (Movisie, 2007)⁴: Beschikbaar in het Arabisch, Chinees, Nederlands en Pools. Opgesteld voor ouders en professionals. De verwijzingen naar hulpverlenende instanties in deze brochure zijn verouderd en worden momenteel herzien.
- Folder 'Mijn ouders zeggen nee' (GGD GHOR & FSAN)⁵: In deze folder staan enkele mythes en feiten over meisjesbesnijdenis beschreven, speciaal voor ouders afkomstig uit landen waar dit voorkomt. Ook krijgen de ouders infor-

matie over de strafbaarheid van vrouwelijke genitale verminking. De folder is verkrijgbaar in vijf talen: Nederlands, Somalisch, Arabisch, Engels en Frans.

- Geentaboos-websites (Rutgers)⁶: Op de websites (speciaal voor Turkse en Marokkaanse jongeren) staat betrouwbare informatie over relaties en seksualiteit waarbij rekening is gehouden met cultuursensitiviteit. Er worden antwoorden gegeven op de meest gestelde vragen door jongeren met een Turkse of Marokkaanse achtergrond.
- My identity (NJI)⁷: Groeps cursus voor meisjes tussen de 13 en 18 jaar met een niet-westerse achtergrond (o.a. Marokko, Turkije, Suriname en de Nederlandse Antillen) die lichte psychosociale problemen ervaren. Er is zowel speciale aandacht voor cultuur- en migratie specifieke problemen als voor algemene problemen met een mogelijke interculturele kleuring zoals partnerkeuze en gendergerelateerd geweld. In 2014 erkend als goed onderbouwd.
- Instrumenten om psychische problematiek te signaleren bij deze doelgroep – bijvoorbeeld de PROTECT vragenlijst (Pharos)⁸: Korte vragenlijst voor vroege signalering van kwetsbare asielzoekers in de asielprocedure. Dit instrument is in 2010-2011 ontwikkeld door een aantal Europese organisaties (o.a. Pharos) om slachtoffers van martelingen en andere onmenselijke behandelingen tijdig in beeld te kunnen krijgen.
- Toolkit for Men: male counselling in the context of intimate partner violence (Rutgers)⁹: Bestaande uit een handleiding, werkboek, implementatie manual en een train de trainers handleiding. Deze zijn getest door Rutgers in samenwerking met veldkantoren in o.a. Indonesië en Kaapstad. Het doel van de toolkit is om partnergeweld te stoppen en om plegers te ondersteunen bij de gedragsveranderingen die nodig zijn om een meer respectvolle partner te worden.
- Voorlichtingspakket 'Geweld is niet gewoon. Ken uw recht – zoek hulp' (Pharos en Movisie – in samenwerking met COA, 2013)¹⁰: Deze voorlichting is bestemd voor asielzoekers in de opvang, vluchtelingen en mensen zonder papieren. Het betreft een dvd met korte non-verbale filmpjes, een handboek en een brochure. De voorlichting is

1 <https://www.movisie.nl/esi/ik-haar-was>

2 <https://www.movisie.nl/artikel/be-man-liefde-relaties-seks-wat-ok-0>

3 Beschikbaar via <https://www.movisie.nl/publicaties/bescherming-tegen-geweld>

4 Beschikbaar via <https://www.movisie.nl/publicaties/geweld-huis-raakt-kinderen>

5 Beschikbaar via <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/protocolen-en-materialen/preventiematerialen/folder-mijn-ouders-zeggen-nee>

6 <http://www.geentaboos.marokko.nl/> <http://www.geentaboos.hababam.nl/>

7 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/My-identity>

8 <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/projectenoverzicht/24/protect-vroegsignalering-van-kwetsbare-asielzoekers-in-de-asielprocedure>

9 <http://www.rutgers.international/our-products/tools/toolkit-men-male-counselling-context-intimate-partner-violence>

10 Beschikbaar via <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/projectenoverzicht/1/geweld-is-niet-gewoon-gendergerelateerd-geweld>. Handboek in te zien op http://www.pharos.nl/documents/doc/geweld-is-niet-gewoon_handboek_herziene-versie.pdf

gericht op het voorkomen van gendergerelateerd geweld in azc's. De voorlichters zijn mensen met dezelfde taal en culturele en/of religieuze achtergrond. De bijbehorende brochure, die momenteel wordt herzien, is beschikbaar in 7 talen.

- Weerbaarheidstrainers (Movisie¹¹): De afgelopen tijd heeft Movisie verschillende trainingen/opleidingen georganiseerd om hulpverleners te leren hoe ze de weerbaarheid van zowel mannen als vrouwen kunnen vergroten. Een deel van deze pool van freelance trainers heeft ervaring met asielzoekers en statushouders en is inzetbaar op azc's.

Daarnaast zijn verschillende methodieken ontwikkeld om hulpverleners beter voor te bereiden en te ondersteunen in hun werk met asielzoekers en mensen met een migratieachtergrond. Een deel van de methodieken is erop gericht om een passend handelingsprotocol te bieden bij (vermoedens van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Een ander deel is specifiek gericht op het ondersteunen van de hulpverleners en handelingsverlegenheid te verminderen of zelfs weg te nemen. De volgende interventies en trainingen zijn bedoeld voor intermediairs als trainers, aandachtfunctionarissen, hulpverleners en vrijwilligers die werken in azc's:

- Draaiboek groepsvoorlichting aan asielzoekers ter preventie van vrouwelijke genitale verminking (GGD Nederland, 2011)¹²: Dit draaiboek is landelijk vastgesteld en bedoeld als handvat voor GGD-professionals. De groepsvoorlichting is ontwikkeld voor asielzoekers in de COA-opvang die afkomstig zijn uit risicolanden voor vgv, maar kan ook gebruikt worden in andere settings. Het doel van de groepsvoorlichting is om genitale verminking bij minderjarige meisjes te voorkomen en vrouwen voor te lichten over waar ze terecht kunnen met lichamelijke/psychische klachten als gevolg van vgv.
- E-module over huwelijksdwang (Fier Fryslân)¹³: Deze online cursus is bedoeld voor professionals in de jeugd- en gezondheidszorg. Professionals leren om gedwongen uithuwelijking te bestrijden via het strafrecht en in te zetten op preventieve maatregelen. Ze krijgen kennis over etnische achtergronden en leren de benodigde vaardigheden, zodat ze tijdig kunnen signaleren en deze mannen en vrouwen hulp bieden of doorverwijzen naar de juiste instanties.

- Handelingsprotocol kindermishandeling en huiselijk geweld¹⁴: Dit protocol is onderverdeeld in 3 onderdelen gebaseerd op de competenties van medewerkers. Zo staat beschreven welke acties en handelingen de medewerkers moeten uitvoeren in geval van (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Medewerkers in blok 1 hebben een signaleringsverantwoordelijkheid, medewerkers in blok 2 een signalerings- en bespreekverantwoordelijkheid en medewerkers in blok 3 hebben een signalerings-, bespreek- en handelingsverantwoordelijkheid. Er is een apart handelingsprotocol voor aandachtfunctionarissen beschikbaar waarin hun taken en de te volgen stappen in geval van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in azc's uitvoerig staan omschreven.¹⁵
- Het recht om te weten (TransAct – voorloper van Movisie, 2005)¹⁶: Betreft een handboek voor professionals en vrijwilligers om nieuwkomers tijdens het inburgeringsproces voorlichting te geven over huiselijk geweld. Er wordt o.a. ingegaan op de samenstelling van de groep, voorlichting aan mannengroepen en geschikte werkvormen.
- Kindermishandeling en huiselijk geweld bespreekbaar maken met migrantenouders (Pharos)¹⁷: Voor professionals in de sector zorg en welzijn die al (intern) geschoold zijn in de risicofactoren en signalen van kindermishandeling bij migranten en statushouders en kennis hebben van de meldcode bij (een vermoeden van) kindermishandeling of huiselijk geweld. Door de training worden gespreksvaardigheden verbeterd waardoor de hulpverlener met meer zelfvertrouwen het gesprek aangaat met migrantenouders.
- Meisjesbesnijdenis, oefenen in gespreksvoering (Pharos)¹⁸: In deze training leren professionals in de jeugdgezondheidszorg efficiënt een gesprek aan te gaan door middel van de principes van motiverende gespreksvoering en de richtlijnen van het Standpunt vgv. Hierbij wordt rekening gehouden met cultuurverschillen eventuele scholingsachtergrond en het niveau waarop de migrant de Nederlandse taal beheerst.
- Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld op scholen met asielzoekers en nieuwkomers¹⁹: Door Pharos zijn workshops gegeven aan docenten, organisaties

11 http://www.weerbaarheid.nu/wp-content/uploads/opleiding-psycho-fysieke-weerbaarheid_0.pdf

12 <https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=6764&m=1326468974&action=file.download>

13 <http://huwelijksdwang.info/>

14 <http://www.handelingsprotocol.nl/arkin>

15 <http://www.handelingsprotocol.nl/ggzvarkin-aandachtsfunctionarissen/functieomschrijving>

16 <https://www.movisie.nl/publicaties/recht-om-te-weten>

17 http://www.pharos.nl/documents/doc/kindermishandeling%20bespreekbaar%20maken_flyer.pdf

18 http://www.pharos.nl/documents/gfx/meisjesbesnijdenis_flyer.pdf

19 http://www.pharos.nl/documents/doc/kindermishandeling_en_huiselijk_geweld_op_scholen_met_asielzoekers_en_nieuwkomers_meldcode.pdf

als COA, PGA en eerste opvangscholen over hoe zij de meldcode kunnen implementeren. Verdere implementatie van de meldcode vraagt nog aandacht.

- Methodische handreiking aanpak kindermishandeling (Fier Fryslân)²⁰: Deze aanpak beschrijft een brede integrale en systeemgerichte benadering waarin het perspectief van het kind centraal staat. Hoewel gericht op kindermishandeling in het algemeen en niet specifiek op mensen die verblijven in azc's, worden hierin wel handvatten aangegevoerd voor de hulpverlening in azc's.
- Monitor aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld²¹: Het Nederlands Jeugdinstituut heeft in samenwerking met Movisie de 'Monitor aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld' ontwikkeld, in opdracht van de Bernard van Leer Foundation. Deze monitor is bedoeld om de gemeentelijke aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld te ondersteunen. Gemeenten kunnen hierin cijfers uit verschillende bronnen inzien en met elkaar vergelijken. Daarnaast kan de gemeentelijke aanpak geëvalueerd worden en is advies over verbetering van deze aanpak mogelijk. Dit is met name gericht op het gebied van preventiebeleid van kindermishandeling en huiselijk geweld.
- Professionalisering van peer educators en voorlichters uit eigen kring (KIS)²²: Een professionaliseringsaanbod op maat voor voorlichters, trainers en peer educators bestaande uit (gecertificeerde) trainingen en modules, intervisie en coaching.
- Toolkit 'Seksueel misbruik in migrantenfamilies. Voorlichting aan migranten over seksueel misbruik binnen de familie' (Pharos)²³: Voor hulpverleners binnen reguliere instanties zoals Veilig Thuis en lokale GGD-en, die in samenwerking met migrantenzelforganisaties seksueel misbruik in migrantenfamilies aan de orde willen stellen. De handreiking bestaat uit een omschrijving van de partners die nodig zijn voor een succesvolle samenwerking, de wijze waarop de doelgroep geworven kan worden, de rol van de voorlichter tijdens de bijeenkomsten, de opbouw van de bijeenkomst en meer.
- Train de trainer – Huiselijk geweld voor aandachtfunctionarissen (Movisie)²⁴: Voor aandachtfunctionarissen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Gericht op het

verbeteren van vaardigheden op het gebied van voorlichting, training en consultatie, zodat de functionaris zijn of haar collega's kan steunen in de uitvoering van hun taken op het gebied van huiselijk geweld.

- Train de trainer – Werken met de 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' (Movisie)²⁵: Slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties vragen zelden uit zichzelf hulp. Signalering van geweld door professionals is dus belangrijk om het geweld te stoppen en hulp te kunnen bieden. Er is echter vaak sprake van 'handelingsverlegenheid'. De 'Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling', van kracht sinds 1 juli 2013, biedt professionals heldere richtlijnen. Om alle professionals goed uit te rusten, heeft de overheid een bijscholingsmodule en een train-de-trainer laten ontwikkelen. Deze train de-trainer is voor ervaren trainers, die de licentie voor de VWS-bijscholingsmodule 'Werken met een meldcode' willen verkrijgen.
- Training Empowerend werken met vluchtelingen (Movisie)²⁶: Voor professionals en vrijwilligers die werken met asielzoekers en statushouders die hun weg zoeken in de samenleving. Door de training leren de professionals/vrijwilligers om empowerend te werken, intercultureel te communiceren en op een motiverende manier gesprekken te voeren.
- Training Huiselijk geweld in allochtone kring (Movisie)²⁷: In deze training leren deelnemers om de training 'De ontbrekende schakel' aan allochtone mannen te geven. Deze methodiek is gericht op het bespreekbaar maken van huiselijk geweld onder allochtone mannen. Mannen worden daarbij niet alleen aangesproken als plegger of slachtoffer van huiselijk geweld, maar ook als verantwoordelijke omstander. De training is bedoeld voor docenten en andere professionals (m/v) die voorlichting over huiselijk geweld geven aan allochtone mannen, zoals Voorlichters Eigen Taal en Cultuur, preventiemedewerkers, intermediairs, docenten van inburgeringscursussen en medewerkers van zelforganisaties.
- Training Signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld (Movisie)²⁸: In deze training leren maatschappelijk werkers hoe ze huiselijk geweld kunnen signaleren en bespreken. Deelnemers leren voorbij te gaan aan de

20 [http://www.fier.nl/upload/dc5a6e34-43d6-4e07-a585-992ce5022acd\(0\).pdf](http://www.fier.nl/upload/dc5a6e34-43d6-4e07-a585-992ce5022acd(0).pdf)

21 <https://makhg.nl/>

22 <https://www.kis.nl/project/professionalisering-van-peer-educators-en-voorlichters-uit-eigen-kring>

23 Beschikbaar via http://www.pharos.nl/documents/doc/toolkit_seksueel_misbruik_in_migrantenfamilies.pdf

24 <https://www.movisie.nl/trainingen/train-trainer-huiselijk-geweld-aandachtfunctionarissen-0>

25 https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/TDT%20Werken%20met%20de%20meldcode%205BMOV-686462-1.1%5D.pdf

26 <https://www.movisie.nl/trainingen/empowerend-werken-vluchtelingen>

27 https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Huiselijk%20geweld%20in%20allochtone%20kring%205BMOV-313619-0.2%5D.pdf

28 <https://www.movisie.nl/trainingen/signaleren-bespreekbaar-maken-huiselijk-geweld-0>

handelingsverlegenheid die voortkomt uit de angst om het vertrouwen van de cliënt te verliezen. Ook komt er een methodisch kader voor het maatschappelijk werk aan bod.

- Training Zicht op veiligheid (NJI)²⁹: Bedoeld voor aandachtfunctionarissen kindermishandeling die de uitvoering van de meldcode coördineren en adviseren bij de ontwikkeling van veiligheidsbeleid. De training biedt aandachtfunctionarissen een gestructureerde werkwijze om veiligheid in de jeugdzorg (dus niet specifiek in azc's) vorm te geven in beleid en praktijk. Deelnemers leren signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling in een vroeg stadium te herkennen. Ook leren ze welke stappen gezet kunnen worden om het geweld te stoppen.
- Weerbaarheidstrainingen voor kinderen die nieuw zijn in Nederland (Pharos, 2012)³⁰: Bedoeld voor hulpverleners die een training voor asielzoekerskinderen, kinderen uit Midden- en Oost-Europa en andere nieuwkomers (gaan) uitvoeren. Managers, leerkrachten en deelnemers van zorgteams kunnen het boekje dat bij de training hoort gebruiken als zij weerbaarheidstrainingen willen laten uitvoeren in het eerste opvangonderwijs en op asielzoekersscholen. Deze publicatie is gebaseerd op 'Kom op voor jezelf', weerbaarheidstrainingen voor basisscholen.
- Werkboek 'Gun ons de tijd' (Pharos)³¹: Opgesteld voor hulpverleners om statushouders de benodigde psychosociale en opvoedkundige begeleiding te kunnen bieden. Sinds 2011 gaan deze statushouders vrijwel meteen na aankomst in Nederland naar de gemeente waar ze komen te wonen. De hulpverleners die verantwoordelijk zijn voor de opvang worden regelmatig geconfronteerd met psychosociale- en opvoedingsproblemen. Met behulp van dit werkboek zijn begeleiders in staat betere ondersteuning te bieden. Het werkboek kan uiteraard ook gebruikt worden voor de begeleiding van andere asielzoekers.
- Work for care. Sexual and domestic violence during and after war (Admira – samenwerkingsverband tussen Pharos en TransAct, 2005)³²: Engelstalige handleiding met train-de-trainer modules voor het trainen van professionals en vrijwilligers om slachtoffers van gendergerelateerd geweld te ondersteunen. Geschikt voor mensen die werkzaam zijn in de psychosociale opvang en hulpverlening aan asielzoekers en vluchtelingen.

- Workshop 'Seksueel geweld' (COA & Movisie, 2016): In de workshop komen de signalen, gevolgen en het bespreekbaar maken van seksueel geweld aan de orde. In de workshop is gebruik gemaakt van inzichten uit eigen casuïstiek.

De interventies en handleidingen die hieronder beschreven staan, zijn bedoeld voor leerkrachten in het basis- en voortgezet onderwijs die lesgeven aan asielzoekers en nieuwkomers:

- Boys R Us³³ (Rutgers): Dit spel voor jongens tussen de 12 en 16 jaar kan ingezet worden tijdens lessen over seksuele vorming, wensen en grenzen. Door middel van kennisgerichte opdrachten, rollenspellen en inleefopdrachten worden verschillende vragen en situaties uit de leefwereld van jongeren verkend.
- Lesmap Meisjesbesnijdenis (Pharos en Rutgers, 2005)³⁴: Door middel van dit materiaal kunnen leerkrachten in vakken als biologie, levensbeschouwing en maatschappijleer meisjesbesnijdenis in de klas bespreekbaar maken. Het uitgangspunt hierbij is het integreren van kennis over (de gevolgen van) vrouwelijke genitale verminking in de reguliere voorlichting en seksuele vorming. Beschikbaar in Nederlands en Engels.
- Let's talk (Rutgers)³⁵: Betreft een dvd die docenten en jongerenwerkers kunnen gebruiken om met jongeren tussen de 12 en 19 jaar in gesprek ('discussie') te gaan over eigen en andermans normen en waarden, denkbeelden, en de verschillende aspecten van seksualiteit, rolopvattingen en weerbaarheid. In de bijbehorende handleiding staan werkvormen beschreven over hoe de discussies begeleid kunnen worden. Deze methodiek is beoordeeld als goed onderbouwd.
- Welkom op school (Pharos en Rutgers, 2015): Deze mentormethode voor internationale schakelklassen is bedoeld om nieuwkomers tussen de 12 en 18 jaar op sociaal-emotioneel gebied te ondersteunen. Er zijn 6 lessen gewijd aan relaties en seksualiteit en er is aandacht voor kinderen mensenrechten. De nadruk ligt op gelijke rechten van mannen en vrouwen, de vrijheid van partnerkeuze en LHBT-rechten.
- Wijzer in de liefde (GGD GHOR, Pharos & Rutgers, 2007)³⁶: Methode om aan de hand van negen thema's jeugdige asielzoekers en nieuwkomers kennis en vaar-

29 <http://www.nji.nl/nl/Trainingen/Zicht-op-veiligheid>

30 Beschikbaar via http://www.pharos.nl/documents/doc/webshop/weerbaarheidstrainingen_voor_kinderen_die_nieuw_in_nederland_zijn.pdf

31 Beschikbaar via http://www.pharos.nl/documents/doc/webshop/gun_ons_de_tijd.pdf

32 http://www.pharos.nl/documents/doc/workforcare_content_introduction.pdf

33 <http://www.rutgers.nl/producten/boys-r-us>

34 Engelse versie beschikbaar via http://www.pharos.nl/documents/doc/toolkit_fgm2009b.pdf; Nederlandse versie te bestellen op <http://www.rutgers.nl/producten/lesmap-meisjesbesnijdenis>

35 <http://www.rutgers.nl/producten/lets-talk>

36 <https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=2323&m=1311076854&action=file.download>

digheden aan te leren op het gebied van seksualiteit. Dit draaiboek kan gebruikt worden door docenten op scholen met nieuwkomers en asielzoekers.

De volgende interventies zijn niet specifiek gericht op mensen met een migratie achtergrond maar op mensen die in een vorm van opvang wonen (meestal vrouwenopvang) vanwege huiselijk geweld. Deze interventies kunnen mogelijk aanknopingspunten bieden voor de hulpverlening aan asielzoekers die problemen hebben op het gebied van veiligheid binnen hun gezin.

- Krachtwerk³⁷: Voor mensen in achterstandssituaties met diverse (emotionele, fysieke, sociale en materiële) problemen die maatschappelijk gezien achter zijn gebleven en moeite hebben om zichzelf en hun bestaan te reguleren. Krachtwerk stelt samen met deelnemers hun gewenste kwaliteit van leven vast en ondersteunt ze in het herstelproces richting dit doel. In 2015 erkend als goed onderbouwd.
- Oranje Huis-aanpak³⁸: Gericht op gezinnen die een beroep doen op de vrouwenopvang in verband met huiselijk geweld. De aanpak combineert de opvang met systeemgerichte hulp aan het hele gezin. Er wordt gewerkt aan veiligheid, herstel en het stoppen van het geweld. In 2016 erkend als goed onderbouwd.
- Tijd voor Toontje³⁹: Programma voor kinderen van 0 tot 10 jaar en hun moeders in de (vrouwen)opvang, die huiselijk geweld hebben meegemaakt. Met behulp van beeldend materiaal en handpopschildpad Toontje wordt getracht de veerkracht van kinderen te versterken. In 2015 erkend als goed onderbouwd.
- Veerkracht⁴⁰: Gericht op kinderen die vanwege huiselijk geweld samen met hun moeder in de vrouwenopvang wonen. Het biedt een duidelijk kader voor de begeleiding en ondersteuning van deze kinderen, maar ook voor opvoedondersteuning en versterking van het sociale netwerk. In 2016 beoordeeld als goed beschreven.
- Zahir (Fier Fryslân)⁴¹: Kleinschalige voorziening die anonieme (crisis)opvang, bescherming en behandeling biedt aan meiden in de leeftijd van 14 tot en met 23 jaar die te maken hebben met eengerelateerd geweld. Ouders worden op de hoogte gesteld van het verblijf van hun dochter in de veilige opvang. Indien mogelijk wordt er, in samenwerking met de politie, actief ingezet op bemiddeling.

37 <https://www.movisie.nl/esi/krachtwerk>

38 <https://www.movisie.nl/esi/oranje-huis-aanpak>

39 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Tijd-voor-Toontje>

40 <https://www.movisie.nl/esi/veerkracht>

41 <http://www.fier.nl/zahir>

In het kennisdossier 'Huiselijk geweld' van Movisie zijn een aantal effectieve sociale interventies opgenomen op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Uit de 'Databank Effectieve Jeugdinterventies' van het Nederlands Jeugdinstituut zijn een aantal interventies geselecteerd die wellicht gebruikt kunnen worden voor de doelgroep binnen azc's, al zijn ze niet specifiek voor hen ontworpen. De volgende interventies zijn gericht op kinderen en volwassenen in het algemeen die te maken hebben of hebben gehad met huiselijk geweld:

- Aanpak⁴²: Methode om geweld binnen partnerrelaties te stoppen en om de partners te helpen een begin te maken met de verwerking van dit geweld. Daarnaast worden beide ouders gestimuleerd actief te participeren in de opvoeding en zorg voor hun kinderen. Het gaat om een systeemgerichte benadering, waarbij zowel het slachtoffer als de dader hulp krijgt.
- Als muren kunnen praten⁴³: Gericht op jongeren tussen de 13 en 16 jaar die getuige zijn geweest van heftige ruzies of geweld tussen hun ouders. Het doel is het verminderen en voorkomen van psychische, lichamelijke en psychosociale klachten bij jongeren als gevolg van wat ze hebben meegemaakt. De psycho-educatieve cursus bestaat uit het uitwisselen van ervaringen, oefeningen en het trainen van vaardigheden. Ouders krijgen informatie over de invloed van thuisgeweld op jongeren en handvatten om hun kinderen te ondersteunen.
- Caring dads⁴⁴: Gericht op vaders die pleger zijn van fysieke en/of emotionele mishandeling van hun kind en/of (ex) partner. Het doel van de interventie is het terugdringen van (het risico op) kindermishandeling. In 2016 erkend als goed onderbouwd.
- Heibel thuis⁴⁵: Groepsinterventie voor jongeren van 12 tot 16 jaar en hun ouders, die huiselijk geweld hebben meegemaakt. Het doel is de gevolgen van huiselijk geweld te verminderen door de jongeren ervaringen uit te laten wisselen en oefeningen met ze te doen. Ouders worden geïnformeerd over de vooruitgang die de jongeren in de groep hebben gemaakt, de gevolgen van huiselijk geweld en opvoeding. In 2015 erkend als goed onderbouwd.
- Horizonmethodiek⁴⁶: Cognitief-gedragsmatige groepsbehandeling voor kinderen die seksueel misbruik hebben

42 <https://www.movisie.nl/esi/aanpak>

43 <https://www.movisie.nl/esi/muren-kunnen-praten>

44 https://www.justitieinterventies.nl/erkende-interventies?search_term=&field_subject_tid%5B%5D=13&=Toon+resultaat

45 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Heibel-Thuis>

46 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Horizonmethodiek.html>

meegemaakt binnen of buiten hun gezin met een parallel aanbod voor hun niet-misbruikende ouder(s). De methode heeft tot doel de negatieve gevolgen van het misbruik voor het vertrouwen en het (sociale) functioneren van het kind te herstellen. In 2015 erkend als goed onderbouwd.

- MeMoSA⁴⁷: Gericht op het terugdringen van partnergeweld bij moeders of vrouwen die zwanger zijn. Mentormoeders coachen deze vrouwen, o.a. door hen te stimuleren om professionele hulp te zoeken en hun sociale netwerk te verbeteren.
- Multifocus⁴⁸: Gericht op het doorbreken van de (transgenerationale) geweldspiraal in gezinnen met complexe, meervoudige problematiek. Een casemanager heeft de regie in handen en combineert samen met ketenpartners crisis-hulpverlening met systeemgerichte hulp. In 2016 erkend als goed onderbouwd.
- Niet meer door het lint⁴⁹: In groepssessies leren mensen met agressieproblemen om hun gedrag te veranderen. Ze krijgen handvatten om met moeilijke situaties om te gaan en vergaren inzicht in het ontstaan van (partner)geweld en hoe ze dit kunnen voorkomen. In 2015 erkend als goed onderbouwd.
- Signs of Safety⁵⁰: Gericht op gezinnen waarin fysieke, emotionele en seksuele kindermishandeling of verwaarlozing vermoed wordt of is gesignaleerd. Binnen deze methode wordt een veilige (opvoed)situatie voor het kind gecreëerd door samen te werken met de ouders.
- Storm en Spetters⁵¹: Cursus voor kinderen van 4 tot 7 jaar die getuige zijn geweest van huiselijk geweld en hun ouders. Het doel is posttraumatische stresssymptomen en internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij de kinderen te voorkomen of te verminderen. In 2014 erkend als goed onderbouwd.
- Uit de schaduw van de ander⁵²: Groepshulpverlening aan vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Het doel is het stoppen van partnergeweld en het doorbreken van de cirkel van geweld die leidt tot sociaal isolement.
- Voorzorg⁵³: Programma dat gericht is op het terugdringen van (het risico op) kindermishandeling. Verpleegkundigen

bezoeken kwetsbare jonge aanstaande moeders tijdens hun zwangerschap en de eerste levensjaren van hun kind.

- WRITEjunior⁵⁴: Schrijftherapie voor getraumatiseerde kinderen en adolescenten van 4 tot 18 jaar. Tijdens tweewekelijkse individuele sessies verwerkt de jeugdige samen met de therapeut zijn/jaar trauma door erover te schrijven. De behandeling heeft een cognitief gedragsmatige aanpak en heeft als doel dat posttraumatische klachten verdwijnen of sterk afnemen. In 2013 erkend als goed onderbouwd.

47 <https://www.movisie.nl/esi/memosas-mentormoeders-huiselijk-geweld>

48 <https://www.movisie.nl/esi/multifocus>

49 <https://www.movisie.nl/esi/niet-meer-door-lint>

50 <https://www.movisie.nl/esi/signs-safety>

51 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Storm-en-Spetters>

52 <https://www.movisie.nl/esi/uit-schaduw-ander>

53 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/VoorZorg>

54 <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/WRITEjunior>

Colofon

Financier: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Auteurs: Drs. E. Smits van Waesberghe

M. van Dijk, MSc

H. Bakker

Ontwerp: Design Effects

Uitgave: Kennisplatform Integratie & Samenleving

P/a Kromme Nieuwegracht 6

3512 HG Utrecht

T (030) 230 3260

De publicatie kan gedownload worden via de website van het Kennisplatform Integratie & Samenleving: <http://www.kis.nl>.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2017.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

KENNISPLATFORM INTEGRATIE & SAMENLEVING

Kennisplatform Integratie & Samenleving doet onderzoek, adviseert en biedt praktische tips en instrumenten over vraagstukken rond integratie, migratie en diversiteit. Daarnaast staat het platform open voor vragen, signalen en meningen en formuleert daar naar beste vermogen een antwoord op.

Deze kennisuitwisseling is bedoeld om een fundamentele bijdrage te leveren aan een pluriforme en stabiele samenleving. Blijf op de hoogte van alle projecten, vragen en antwoorden en andere kennisuitwisseling via www.kis.nl, de [nieuwsbrief](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

Kennisplatform Integratie & Samenleving is een programma van het Verwey-Jonker Instituut en Movisie

T 030 230 32 60 E info@kis.nl I www.kis.nl

